

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**Lokalhistorisk Forening
for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg**

**20. årgang nr. 2
Juli 2005**

Arkivernes åbningstider:

Arkivet, Asylvej 1

Mandag kl. 09.00 - 12.00

Onsdag kl. 15.00 - 17.00

Arkivet Torvet 12, Ulkebøl

Tirsdag kl. 10.00 - 12.00

Onsdag kl. 19.30 - 21.00

Hjemmeside: www.sdbglokalarkiv.dk

Indholdsfortegnelse

Side 1	Arkivets åbningstider
Side 2	Indholdsfortegnelse
Side 3	Arkivernes data
Side 4	Billede af Dybbøl kirkevej
Side 5	Nyt fra foreningen + kontingent
Side 6	Togulykke i Sønderborg
Side 7	Billede af togulykken
Side 8	Lazarettjeneste i Sønderborg 1964 (Dagmar Bork)
Side 9	Lazarettjeneste i Sønderborg 1964 ”
Side 10	Lazarettjeneste i Sønderborg 1964 ”
Side 11	Nyt fra arkivet Asylvej 1
Side 12	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 13	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 14	Fortsat fortælling: Jul i 1950erne Kær skole
Side 15	Formandsberetning (generalforsamling)
Side 16	Arkivet Ulkebøl
Side 17	En misforståelse
Side 18	4 interview med gamle folk fra Dybbølsognet
Side 19	4 interview med gamle folk fra Dybbølsognet
Side 20	Borgerliv i Sønderborg
Side 21	Fortsat Borgerliv i Sønderborg
Side 22	Slægtsforskning og Netklub
Side 23	Arrangementer og aktiviteter
Side 24	Bagsidebillede

Arkiv data

Arkiv-nyt 20. årgang er udgivet af:

Lokalhistorisk forening for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Bestyrelsen for lokalhistorisk forening:

Formand Bent Lundt
Næstformand Richard Jessen
Kasserer Kai Viggo Jørgensen
Sekretær Ole Jellingsø
Best.medl. K.E.Sørensen
Suppleant Chr. Seeberg

Arkivet Asylvej 1, 6400 Sønderborg

Tlf. 74 43 27 10

E-Mail: sdbg.arkiv@mail.tele.dk

Arkivleder : H.C. Carstensen

Arkivet Torvet 12, Ulkebøl, 6400 Sønderborg

Tlf. 74 42 93 66

E-Mail: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk

Arkivleder : Sophie Rasmussen

Den selvejende institution Lokalhistorisk arkiv for

Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand Kai Viggo Jørgensen
Næstformand Mimi Bonfeldt
Kasserer Tonny Pedersen
Sekretær Bent Lundt
Best.medl. Karin Erichsen
Best.medl. Sophie Rasmussen
Best.medl. Knud Bjerring fra kommunen

Artikler og stof til næste Arkivnyt, bedes indsendt

Senest 1 dec. 2005

Til et af arkiverne

Dybbøl gamle kirkevej, som mange husker den

Vi vil gerne minde om arkivernes slogan:

Smid aldrig gamle papirer og Billeder væk,
men aflever det hele på arkiverne.

Vi sorterer, registrerer og opbevarer for eftertiden

Arkiverne er til for jer, så kig bare ind

Nyt fra Foreningen

Tirsdag den 8. marts havde foreningen generalforsamling i Menighedshuset Østergade. Det var en generalforsamling uden de store problemer, alt forløb stille og roligt, alle valg var genvalg. Inden vi gik over til kaffen havde formanden den store glæde at kunne udnævne to medarbejdere ved arkiverne, Ruth Kümpel og Sophie Rasmussen til æresmedlemmer. Se i øvrigt referat andet steds i bladet. (side 15)

Torsdag den 7.april havde Dybbøl bibliotek arrangeret lysbilledforedrag, her var der som sædvanlig fuldt hus.

Lørdag den 16. april skulle der have været besøg på Catrienesminde teglværk, men på grund af for dårlig tilmelding måtte dette arrangement desværre aflyses.

Den 31. maj var der besøg på Christianskirkegården, hvor kirkegårds-assistent Kaj Møller viste rundt.

Også dette var meget interessant.

Vort medlemstal ser ud til at være ret stabilt, men vi kunne godt bruge nogle flere medlemmer, men det er desværre vanskeligt at få de unge til at melde sig ind i foreningen, så hvis J har nogen familie eller venner, som ikke er medlem, så prøv at overtale dem til det.

I efteråret vil der også blive arrangeret et par ture, se andet steds i bladet.

Med venlig hilsen

Bent Lundt

Formand.

KONTINGENT

**Til de medlemmer, der endnu ikke har betalt
Kontingent for 2005
vedlægges nyt girokort, der bedes indløst snarest!**

En jernbaneulykke som skete for 100 år siden.

Om aftenen den 24. januar 1905 kl. ca. 23 skete der en jernbaneulykke på Sønderborg Hovedbanegård. Et voldsomt brag vækkede Sønderborgs befolkning, samtidig kunne man fra Als-siden se en opadstigende dampsky, som tydelig viste hvorfra braget var kommet. Mange af byens borgere strømmede til for med egne øjne se hvad der var sket.

Det viste sig at det sidste tog fra Flensborg var forulykket ved hovedbanegården.

Toget var kørt forbi perronen og ind i barrieren for enden af sporet ved Dybbølgade. Denne kunne ikke holde toget tilbage, og det fortsatte ned ad en stejl skrænt, hvor lokomotivet borede sig ned i jorden. Kulvognen væltede ovenpå med bunden i vejret, ovenpå denne endte postvognen. De øvrige vogne blev stående på banelegemet.

Togføreren og fyrbøderen, som havde befundet sig på hhv. lokomotivet og tenderen var hårdest såret. Togføreren blev af den varme damp forbrændt over hele kroppen, værst var dog forbrændingerne i ansigtet, desuden havde han pådraget sig indre kvæstelser. Han blev indlagt på sygehuset, hvor han døde den følgende formiddag.

Fyrbøderen nåede at springe af toget i sidste øjeblik, også han blev forbrændt af den varme damp, og kørt til sygehuset.

Fyrbøderen kunne dog udskrives samme nat.

I postvognen befandt sig post-funktionæren samt fire passagerer. Disse slap uskadt og kunne forlade vognen ved hjælp af en stige.

Oprydningsarbejdet blev påbegyndt samme nat, og ulykken førte ikke til forsinkelser i togdriften, dog blev posten forsinket i en halv time. Årsagen til ulykken skyldtes svigtende bremses, og en passager kunne oplyse at fejlen formentlig allerede var opstået ved Ragebøl, hvor toget først standse 100 m. efter stationen.

Arkivnyt

Længe før ulykken skete var der planlagt, at et særtog skulle tilbagelægge turen fra Sønderborg til Flensborg, den 25. januar, dagen efter ulykken, med højtstående embedsmænd, indenfor jernbanetrafikken, landsråd og forstandere fra de kommuner som var berørt af jernbanetrafikken. Formålet var at undersøge om hastigheden kunne sættes op fra 40 til 50 km/t.

Dette blev dog ikke til noget, idet sommerkøreplanen som trådte i kraft den 1. maj allerede var færdig, dermed ville det være for dyrt at sætte farten op. Turen fra Sønderborg til Flensborg tog omkring 2½ time.

Kilder: Henning Mathiesens beretning
Sonderburger Zeitung

Hcc/2004

Lazarettjeneste i Sønderborg 1864

Plejen af syge og sårede på de danske og tyske lazaretter under krigen i 1864 blev udført af lazaretmedhjælpere og lazaretvogtere, ofte dygtige og erfarne mænd, men for første gang også af professionelt uddannede sygeplejersker – danske og tyske diakonisser. De danske søstre kom fra Den Danske Diakonissestiftelse, de tyske fra Kaiserswerth-Stiftelsen i Tyskland. Hærens øverste lægelige myndigheder på både tysk og dansk side havde ellers været skeptiske over for denne ordning. Fra tysk side lød det: "Vore lazaretvogteres hænder kan behandle både soldaternes vasketøj og sår lige så forsigtigt som kvindehænder". Fra dansk side udtalte stabslæge Djørup kort og godt: "Skån mig for damer!" At der alligevel – og med succes – kom diakonisser ud i lazarettjenester skyldtes dels den danske dronning Louise, der var protektor for Den Danske Diakonissestiftelse, dels anbefaling af Kaiserswerth-søstre fra kongelige og andre højtstående kvinder i Tyskland. Danske søstre varetog herefter plejen på lazaretterne i Augustenborg og Nordborg, de tyske søstre arbejdede på Gottorp Slot, i Neuwerk, Broager, Aabenraa, Haderslev, Kolding og Sønderborg. Især Kaiserswerth-søstre skrev flittigt hjem til deres moderstiftelse om hverdagen på lazaretet, om bekymringer og opmuntringer.

Søster Magdalene Staier i Broager spurgte således forsigtigt sin forstanderinde, om det var rigtigt af hende at tage sig særligt af en hårdt såret østrigsk løjtnant og servere stegt fasan for ham hver dag: "Han holder så meget af denne lette spise, og han har mange smerter, men klager aldrig, måske vil han miste højre arm". Søster Sophie Wehner på Gottorp Slot kunne berette: "Her løber alt for mange læger rundt mellem hverandre, vore nye sygevogtere bestiller ikke meget, men vi skal snart få sat skik på tingene. Vi må kræve, men langt mere give vor kærlighed til de syge, vor viden til medhjælperne og vor respekt for lægerne, men også fremsætte vor egen mening". De tungeste breve fra lazaretterne blev skrevet efter stormen på Dybbøl-skanserne den 18. april. Fra tysk side hed det: "Den sejrige storm, hvor meget blod flød, hvor mange tapre sønner fra Prøjsen fik ærefulde sår". For danskerne var det et bittert nederlag, der som bekendt blev afgørende for krigen udfald. En af diakonisserne fra Broager skrev: "Synet af de mange sårede er grusomt. De blev hjulpet hen til klokketårnet. Døde lå midt mellem de sårede".

Da Als blev erobret den 29. juni måtte flere af søstrene fra Broager i hast rejse til Sønderborg for at hjælpe til der, og søster Sophie Graffs rapport til Kaiserswerth lød: "Sønderborg, hovedstaden på Als, fremstod som en by, halvt ødelagt, hårdt medtaget af fjenden og forladt af dens indbyggere. Gennem de øde gader kom et broget virvar af soldater, ryttere, heste, vogne og ind imellem stønnen fra hårdt sårede. Disse blev bragt til fem lazaretter, i tre vindmøller og to huse i den øvre by. Lægernes arbejde var uhyrligt. I tre dage kom de ikke bort fra operationsbordene, og vi søstre stod dem bi". Den 8. juli fik søster Sophie stunder til at skrive mere udførligt: "Vore sygestuer bliver aldrig mere tomme. Det er forfærdeligt, hvor mennesker dør mellem vore hænder. Det store telt, hvori de syge skal bo, er færdigt, nogle er allerede båret derind. Vi søstre bor på hver af de tre møller, hvor der i bare ét rum er alskens forråd samlet, vasketøj, gammelt lærred, hverken stol eller bord. Vi sover på halsække, der om dagen bliver stablet oven i hinanden, og da tjener som siddeplads. Senge er det ikke til at få fat i, de få vi fik, gik naturligvis til de syge. Indtil nu er alle, som er døde, kommet i jorden uden ligkiste. Det er frygteligt at se på, hvordan de døde bliver læsset på vognene tre til fire oven på hinanden og så – i et hul. Jeg har slået alarm hos alle de herrer læger og officerer, og nu skal der skaffes kister, fire lig venter derpå. Bare den ulykkelige krig kunne få en ende. Men Gud står os bi i vort arbejde. Vi får altid nyt mod fra Ham, og vi oplever daglig, hvor de sårede længes efter Guds trøstende ord."

Krigen 1864 fik en ende. Da Christian den Niende den 12. november 1864 måtte underskrive fredstraktaten fra Wien, var lazaretterne nedlagt, de sidste patienter overflyttet til sygehuse, og diakonisserne var vendt hjem til fredeligt arbejde i deres sygehuse og menighedsplejer i Danmark og Tyskland. I lazaretterne havde mange hænder udført sygepleje, den professionelle blev udført af diakonisserne, og deres daglige arbejde fremstår i de omkring to hundrede breve og rapporter, som de sendte hjem til stiftelsen i Kaiserswerth. Deres indflydelse med hensyn til pleje, ånd og omgangstone blev nu berømmet af lægerne. Stabslæge Djørup skrev om de danske søstre blandt andet: "Mine betænkeligheder blev gjort til skamme. Hvor diakonisserne tjente, blev sygeplejen udført med dygtige hænder. De skabte blid

Forsættes side 10

hed og rolighed omkring sig". I Tyskland var Kaiserswerth-søstrenes indsats i høj grad med til at fremme diakonissesagen med oprettelse af nye stiftelser og hospitaler. I begge nationer havde søstrenes indsats affødt respekt i befolkningen og langt ind i lægekredse. Ikke mindst havde de bragt både legemlig og åndelig hjælp til de syge og sårede, der kom i deres varetægt under krigen i 1864.

Dagmar Bork

Kilder:

Julius Düsselhoff: "Die Arbeit unserer Diakonissen im Krieg. Der dänische Krieg 1864". Kaiserswerth-stiftelsens årbog 1865.

L.J. Koch: „Den Danske Diakonissestiftelse 1863-1891“. Lohses Forlag 1938.

Kaiserswerth-søstrenes breve fra lazaretter i Slesvig hjem til moderstiftelsen. Kaiserswerth-stiftelsens Arkiv i Düsseldorf.

Nyt fra arkivet Asylvej 1 Sønderborg

Nyt fra arkivet på Asylvej.

Så skete det endeligt - vi er flyttet.

Efter mange år i det ellers dejlige hus på Kirkegade, er vi nu flyttet til større og lysere lokaler på Asylvej.

Huset på Kirkegade blev efterhånden som vi modtog flere og flere arkivalier for småt og efter mange år fik vi tilbudt et større hus og vi siger tak til kommunen, som velvilligt har stillet det nye hus til rådighed.

De sidste mange uger har arkivmedarbejdere og medlemmer af den Lokalhistoriske Forening sørget for at huset blev malet indvendig, dette vil vi gerne sige tak for.

Vi vil gerne invitere vore medlemmer og andre til at besigtige de nye indrettede lokaler, også selv om man ikke har et direkte ærinde.

Nu er vores læsesal i en sådan størrelse, at det vil være muligt at op til 25 personer kan overvære eet af vore diasforedrag, dette kunne måske være et tilbud til skolerne, som tidligere var nødt til at dele en klasse.

H.C. Carstensen
Arkivleder

Jul i Kær skole i 1950erne

fortsat fra forr. nr.

Så var der julemærkerne! Julemærkerne var en historie for sig. Hvert år i begyndelsen af december blev der købt et ark. Mærkerne blev dels påklæbet al den post - officiel som privat - der blev sendt fra Kær skole. Dels blev der sat et mærke ind i det hjemmelavede frimærkealbum, som rummede en komplet samling. Far havde - fra han selv var en lille dreng - samlet julemærker. Det var en underlig tanke. Den uforklarlige historie blev momentvis nærværende via disse mærker.

Det første julemærke fra 1904 bragte et billede af dronning Loise; og i 1906, hvor Frederik den 8. besteg tronen, var han afbildet på det tofarvede grønne og hvide julemærke. Det var en historie, som rummede fragmenter af den store verdenshistorie, den lille person-historie om far - og den religiøse historie om julen. Far fortalte lidt om julemærkerne. Som dreng havde han for eksempel syntes, at mærket fra 1915, der forestillede et barn midt i et grønt vildnis, havde været meget smukt. Det var et fotografi - i modsætning til de tegnede mærker fra de foregående år 1913 og 1914. Og på julemærkearket fra 1916 - fortalte han - havde der været påtrykt en lille tekst: "De børn som bor i dybet, hvor ingen sol går ned, skal løftes op mod lyset af folkets kærlighed." Billedet på julemærket var en illustration af teksten. En kvinde står med et barn på armen i et væld af gyldne solstråler.

Jeg synes selv dengang bedst om de naive, tegnede motiver. På julemærket fra 1938 var der for eksempel et billede af en snemand, og i 1948 et smilende barn med nissehue foran et tændt julelys.

Fra og med 1951 blev julemærkerne forskellige. Selve arket udgjorde en helhed, og så var det ikke blot at gemme et julemærke. Nu skulle der gemmes hele ark - foruden de enkelte repræsentanter for arket, der blev sat ind i albummet.

En aften i løbet af december måned ordnede far julemærkesamlingen. Og hvert år blev det nye mærke vurderet og diskuteret i familien, når han kom hjem med det fra posthuset i Sønderborg.

Så det var slet ikke sandt, når mor påstod, at hun først kunne begynde at tænke på vores jul efter den 21. december. Men det var sandt, at nu kunne hun og far helt hellige sig vores jul. Eller næsten, for der var lige Husmandsforeningens juletræsfest, som i mange år blev holdt i Ormstoft kro - og senere i Ulkebøl forsamlingshus. Her optrådte børnene fra Skovhuse og Kær på skift med

Fortsat fra side 12

deres julekomedier. Og en aften mellem jul og nytår – hver andet år – cyklede far og mor af sted med kostumer og rekvisitter i cyklekurve og på bagagebærer for at mødes med komedianterne fra den store klasse bag scenen i Ornstoft eller Ulkebøl.

Men nu var tiden inde til vores jul. I løbet af den 22. blev der ryddet op efter juletræsfesten og mor kunne gøre rent hos os selv. Der var altid et rend af både børn og voksne hos os omkring juletræsfesten. "Fru Jensen, kan du ikke lige stryge dronningens kjole?" – "Fru Jensen, der er nogen, der har glemt at tage kaffekopper med, du har vel ikke et par ekstra?". Ud og ind med zinkbaljer og harmonium. Frem og tilbage med rekvisitter fra privaten til scenen. Én skal lige have plaster på – en anden har hovedpine. "har De en Albyl?". Nu er det slut.

Frem med kost og spand. Der bliver fejtet, vasket, støvsuget, pudset og regeret. Den del af forberedelserne til julen er ikke de mest spændende. "Nej I må ikke gå her – gulvet er vådt". "Nu ikke rode for meget – der er lige ryddet op". "Tag skoene af, stil støvlerne dér!". Lidt hjemløs tripper man rundt – bare det snart får ende!

Så skal der snittes rødkål og hvidkål i lange baner. Kål laver man ikke bare til eet måltid! En kæmpe gryde ribssaft og eddike – en rar duft breder sig. Bedre end den af brun sæbe og pudsemiddel. Kål kan laves dagen før jul. Den store gryde står på cementgulvet i kælderen – så kan man tage små portioner og varme dem i juledagene. Der skal lige bages sandkage, så er der noget at skære af! Og æbleskiver. Om aftenen den 23. laver mor risrand – juledesserten som skal stå og stivne i en randform. Der skal kogte svesker i midten og en mandel i randen. Er mandelgaven mon købt?, Jo, marcipangrisen står på hylden i spisekammeret.

Den 23. om aftenen skal juletræet pyntes. Det er fars opgave mens mor rumsterer i køkkenet. Træet hentes ind i spisestuen og når min bror og jeg er kommet i seng henter far julestadsen frem. Vimå ikke se træet før det er tændt juleaften. Den 24. om formiddagen er der stadig travlhed. Julemaden forberedes i køkkenet og de sidste gaver pakkes ind. Døren til spisestuen er låst – her står det pynkede træ bag nedrullede gardiner. "I må ikke kigge gennem nøglehullet – det skal være en overraskelse!" Vi plejer at spise varm mad midt på dagen, men den 24. spiser vi lidt frokost ved køkkenbordet – vi skal have appetit til i aften!

Fortsat fra side 13

Ved 2-3 tiden om eftermiddagen sænker freden sig. Vi drikker eftermiddagskaffe i dagligstuen. Vi tænder lys i dekorationerne. Vi cykler ikke til kirke i Ulkebøl – det er for langt for min bror og mig (eller også er det for meget for far og mor!). Først da vi bliver lidt ældre og far bliver kirkesanger og får bil er vi til julegudstjeneste i Ulkebøl kirke. Nu til gengæld flere gange – far skal jo synge hver gang! Men i begyndelsen af 1950erne sidder vi hjemme. Oven på radioen står en hjemmelavet kirke. Den er beklædt med rødt murstenspapir, den har vat-sne på taget og der er sat gennemsigtigt cellofanpapir i de udskårne ruder. Når man trykker på en lille kontakt, kommer der lys i kirken. Far har installeret et batteri under en vat-snedrive udenfor kirken og ledningen, der fører ind i kirken, er ligeledes gemt under ”sneen”. Mens gudstjenesten lyder fra radioen lyser vinduerne i kirken. Vi slukker det elektriske lys i stuen og leger, vi sidder til gudstjeneste i den lille røde papkirke.

Julen er kommet – stille og fredeligt begynder den om eftermiddagen i dagligstuen i skæret fra en lille 1½-watts pære.

Ulkebøl arkiv.

Ormstoft kro

fortsættes næste nr.

Lokalhistorisk Forening

Formanden Bent Lunds beretning v. generalforsamlingen den 8. marts 2005

Så er der igen gået et helt år, det er utroligt, hvor tiden bare går og går. Tirsdag den 9. marts 2004 havde vi generalforsamling hvortil der var mødt ca. 50 medlemmer. Formandens beretning blev godkendt. Det samme gjaldt kassernes regnskaber, både foreningens og arkivernes og ligeledes budgetterne for 2005. Under punktet valg blev Knud Erik Sørensen indvalgt i bestyrelsen i stedet for Finn Løvschall og der var kommet et forslag fra formanden om, at der blev valgt én til at forestå vores blad "Arkiv-Nyt". Her meldte Tonny Pedersen, Kai Viggo Jørgensen og H.C. Carstensen sig til at lave bladet og jeg må sige, det var godt, for nu har vi fået et rigtig godt blad, ja selv trykningen af billeder er blevet helt i top og jeg vil gerne sige jer alle tre tak for et godt stykke arbejde og en speciel tak til Tonny – det er nok ham, der laver det største stykke arbejde med bladet.

Lørdag den 13. marts havde foreningen og arkiverne 25-års jubilæum. Det blev holdt på Sønderborg Slot med en lille reception i foredragssalen, hvor vi serverede øl, vand, vin og sandwich, som arkivets piger havde stået og smurt. Der var mødt ca. 100 personer op og der var taler og gaver til foreningen. Museumsinspektør Inge Adriansen og borgmester A.P. Hansen holdt taler og vi havde et par hyggelige timer sammen.

Tirsdag den 25. maj var der arrangeret et besøg på Sct. Marie Kirkegård, hvor kirkegårdsleder Allan Krank og hustru viste rundt og fortalte om de personer, der ligger begravet dér.

Efter rundvisningen var vi i Menighedshuset, hvor vi drak kaffe. Der deltog ca. 70 personer i rundvisningen.

Den 7. september var der besøg på Augustenborg Slot og Augustenborg Lokalhistoriske Arkiv.

Vi startede med en rundvisning på slottets museum med Ruth Møller som guide og derefter var vi på arkivet inden vi sluttede af med kaffe i Augustenborghalens cafeteria. Desværre deltog der kun 15 personer i dette arrangement.

Den 28. september var der fælles bestyrelsesmøde for arkivene og foreningen i Ulkebøl Arkivet.

Den 9. november var der arrangeret foredrag i Ulkebøl Forsamlingshus om Bruno Topf, der omdannede Als til en republik i 1. verdenskrig. Det var et meget levende foredrag holdt af Knud Bent Rasmussen fra Høruphav.

Der har i det forgangne år været afholdt 3 bestyrelsesmøder og jeg vil gerne her sige tak til hele bestyrelsen for deres indsats for foreningen.

Vi har i dag 333 medlemmer, 19 firmamedlemmer og 6 æresmedlemmer, men husk nu, at vi gerne vil have nye medlemmer til foreningen og er der én der har en rigtig god idé, så kom frem med den!"

Tak fordi I hørte på mig!

Nyt fra arkivet i Ulkebøl

Vi har her i foråret haft rigtig mange besøg, både af slægtsforskere og af andre interesserede, som vi oftest har kunnet hjælpe. En del af disse henvendelser sker pr. e-mail, som jo er en god og hurtig måde at komme i forbindelse med os på og tit anledning til et lynhurtigt svar.

Vi er otte medarbejdere på arkivet og vi har alle nok at se til.

Fagforeningens arbejde er også ved at komme i gang og dette materiale skal også registreres i vores registreringssystem. Tonny Pedersen vil assistere ved at disse medarbejdere får lært registreringsprogrammet (Arkibas).

Vi havde en god og velbesøgt aften på biblioteket i Ulkebøl, hvor H.P.Hansen viste billeder fra de gamle gårde i Vestermark

Den tur der var arrangeret til "Cathrines Minde" teglværk måtte vi desværre aflyse på grund af manglende tilslutning.

Vi havde medarbejdermøde i sidst i april hvor der var god tilslutning. Her blev der fortalt lidt om arbejdet på arkiverne og derefter vist billeder fra "De Vestindiske Øer" af Kai Viggo Jørgensen

Her i centret er butikstorvet blevet grundigt renoveret der er kommet blomsterbede, græs, stier med småsten og små pladser med fliser, hvor der må serveres. Det skal det nye selskab have ros for, der er også kommet flere butikker til og især pizzeriaet synes der at være stor interesse for og det må vi også håbe for bageren.

Ønsker alle en god sommer
Og velkommen på arkivet
Sophie Rasmussen

Smid aldrig gamle papirer og billeder væk,
men aflever det hele på arkiverne.

En misforståelse.

Det var en ganske almindelig sommerdag. Året var 1944. Der havde været luftalarm med talrige formationer af bombemaskiner sent aftenen i forvejen, og derfor skulle vi møde en time senere i skolen

På vej til Ulkebøl skole havde Gert fundet en blank dims, jeg erindrer det som et rørstump med halefinner og let sodsværtet i den ene ende. Den så spændene ud og skulle derfor med i skolen. Efter morgensangen i førstelærer Niels P. Hansens klasse gik alle til vore respektive lokaler.

Interessen for Gerts fund var stor blandt os drenge, mens pigerne stod eksemplarisk ved deres plads, var der forsamling om hans pult, da klasselæreren trådte ind ad døren. Frøken Thomsen var normalt en rolig men bestemt dame med begge ben på jorden, men dette var for meget for hende. Nu til dags ville man nok sige, at hun gik amok. Vor ven fik meget kraftig besked på ALDRIG mere at medtage den slags ting til skolen.

Synderen grublede en del over den overhaling og der var pinlig stilhed i klassen da han ligesom henkastet for sig selv mumlede noget om at ind til é Jøé efter skoletid med genstanden. Læreren hørte udtrykket om é Jøé og ønskede bemærkningen uddybet, og det blev situationen bestemt ikke bedre af. Vi forstod, at det hele drejede sig om en stor misforståelse. Det frk. Thomsen ikke var klar over var, at é Jøé var et øgenavn på en habil produkthandler i byen, hvor vi kunne redde en 25 øre eller to, når vi havde samlet en pose gamle klude, knogler eller gammelt jern.

Produkthandler Ludwig Meier Josias var af jødisk herkomst og havde sin forretning i Perlegade 51. Efter hans død omkring 1918, videreførte sønnen Martin Josias virksomheden. Han og en ugift søster blev 1943 arresteret og ført til Theresienstat i Bøhmen. De to søskende vendte tilbage til Sønderborg 1945, hvor de døde h.h.v. 1948 og 1954. Forretningen var da overtaget af Carl Borchardt og flyttet til Kastanie Alle, hvor den lå i en årrække.

H.P.Hansen

Ulkebøl skole 1942
Efter maleri af N.R.Rasmussen.

4 interviews med gamle folk fra Dybbøl-sogn.

Lene Kæstel – Dybbøl Langbro – Fredrik Phillipsen - Grønnekær
Mimi Staugaard – Ragebøl – Margrete Hansen – Dybbøl Mølle

For ca. 25 år siden modtog Lokalthistorisk arkiv en båndoptagelse indeholdende 4 interviews med gamle folk fra sognet født i henholdsvis 1872 og 1875 . En sand perle optaget i 1961 af ikke navngivne personer fra Dybbøl Idræts- og Ungdomsforening. Alene sproget er en oplevelse – sønderjysk som det lød fra en næsten 90 årig for ca. 45 år siden.

Her er et lille uddrag af interviewet med Lene Kæstel.

Interviewer: Lene Kæstel, du er født 1872 på den gård vi i dag kalder Langbrogård, hørte den under Sønderborg dengang?

Lene Kæstel: Nej den kom først under Sønderborg i 1874. Da den senere kom under Sønderborg, kom jeg til at gå i skole der og lærte kun tysk. De to sidste år, jeg gik i skole, fik vi to timers dansk undervisning. Det var frivilligt, og vi skulle møde med en seddel fra faderen om , at han ønskede det.

Interviewer: Du var hjemme, indtil du var 19 år og deltog i alt arbejde ude og hjemme. Kan du huske noget fra den dag, du første gang drog hjemmefra?

Lene Kæstel: Ja, jeg husker så godt, at far var gået ind og havde lagt sig for at få sin middagssøvn, og så gik jeg ind for at sige farvel. Da sagde far: Kan du huske at bede, glem det aldrig, min pige.
Det var nok det, der blev vejen fra jord til himmel for mig.

Interviewer: Der var to pladser i Dybbøl sogn, som der stod lidt glans om, og som blev efterspurgt af de unge piger. Du var jo så heldig at komme begge steder. Vil du ikke nok fortælle lidt om, da du var på Sandbjerg forpagtergård og i præstegården?

Lene Kæstel: På Sandbjerg var jeg i tre år. Vi var tre piger, en udepige og to unge piger. Vi skiftedes til at være i køkkenet og i stuerne. Vi blev kaldt jomfru

Fortsat fra side 18

og blev tiltalt De. Vi spiste sammen med herskabet og var sammen om aftenen i stuerne. Somme tider skulle vi læse højt for at lære at udtale det danske sprog. Hr. og fru herremand talte altid kongerigsk, og de ønskede, at vi også skulle gøre det. Ikke for at det skulle være mere fint, men for at vi kunne lære at tale ordentlig dansk. Det var et godt hjem at være i.

Interviewer: Vil du også fortælle om den tid, du var i præstegården?

Lene Kæstel: Der var vi også tre piger. De to skiftedes i køkkenet og stuerne. Udepigen malkede, bar brændsel ind og hjalp i haven. Der var også en avlskarl og en dreng. Når præsten skulle til kirkekonvent eller til fest kørte han i lukket vogn med kusk. Når præsten kørte rundt i sognet, brugte han en lille vogn med en hest, og kørte selv. Folkene spiste i borgerstuen og udepigen dækkede bord og bragte maden ind til dem. Det skulle være godt og rigeligt, for brevposten kom også og fik sin middagsmad. I den tid så præsten aviserne og gav besked om fødsel og lignende.

Derhjemme hørte vi jo til Sønderborg og havde den korteste vej til kirke der, men gik alligevel den lange vej til Dybbøl kirke. Vi var vant til Dybbøl kirke, vi var hjemme der. Derfor blev vi ved med det. Vi gik tit til fods, men når vi kørte, så spændte vi fra i bønderstaldene. Ved indgangen til kirkegården var der før tre store Lindetræer med bænke rundt om. Der hvilede de sig – dem der kom langt fra og lidt for tidligt og hørte lidt om nyheder fra sognet og kom tit for sent ind i kirken – så blev bænken taget væk!

Interviewet her er overspillet fra det oprindelige kasettebånd, og herefter afskrevet af Jens Asmark og Lilly Laursen i 1983, desværre ikke på sønderjysk.

Lilly Laursen.

Den gamle idylliske præstegård, der brændte 1923. Avstillet 1906 på frontispice stammer fra den store ombygning, da bindingsværket blev afløst af grundmur. (Det kgl. Bibliotek).

**Borgerliv i Sønderborg
Af Kai Edvard Larsen
(Let forkortet)**

Ved genforeningen havde Sønderborg godt 8000 indbyggere, så det var ikke forbundet med stort besvær at orientere sig i borgerskabet. Hurtigt fik jeg knyttet nære kontakter med henblik på de opgaver, jeg stilledes overfor som medarbejder ved "Dybbøl-Posten".

Som referent fik jeg min gang på rådhuset og stiftede her bekendtskab med de forskellige kommunalpolitikere af såvel dansk som tysk observans. Eet af de mest markante tyske medlemmer var **justitsråd Alexandersen**, der under fremmedherredømmet havde været medlem af den aggressive tyske forening for Nordslesvig, men havde protesteret mod den udfordrende politik, ledelsen førte over for den dansksindede befolkning, så alene af den grund nød han megen agtelse i det danske borgerskab. Når han om aftenen gik til det ugentlige møde på rådhuset, medførte han sin uadskillelige paraply, der i tørvejrblev båret over skulderen, som en soldat bærer sit gevær. Med faste fodslag skrædede han over Rådhusstorvet og så næsten ud, som var han ved at skridte fronten af.

I byrådet lyttede man opmærksomt, når han tog ordet, for selvom man på forhånd vidste, at hans principielle indstilling altid var et "tværtimod", repræsenterede han dog også megen sund fornuft. Hans tætklippede grå hår indrammede et rundt, lidt barsk udseende ansigt og hans øjne af ubestemmelig farve lyste bag smalle brilleglas i stålstel.

Mere åben og venlig var hans kollega, **lærer Rasmussen**, der også repræsenterede tyskerne. Som ivrig biavler forsynede han "Dybbøl-Posten" med artikler om sin hobby. De var skrevet på et udmærket dansk. Åbenbart faldt det ham ikke ind at sende artikler til "Sonderburger Zeitung", som dog ellers måtte stå hans hjerte nærmere, men sådan opdagede jeg efterhånden mange små træk, der kunne overraske. Ved en nærmere iagttagelse fik man fat i en forklaring. Lærer Rasmussen havde temperament, men lod det sjældent løbe af med sig. Det skete engang, byrådet var kommet ind i en dansk-tysk meningsudveksling, hvorunder det ene ord tog det andet og fik en skarpere karakter end ellers. Pludselig slog han over i tysk og benyttede det tyske sprog i sine indlæg ved de nærmest følgende byrådsmøder som en demonstration af sprogenes ligeberettigelse. Da danskerne imidlertid ikke reagerede, vendte han lige så pludseligt tilbage til at tale dansk. Han beherskede det lige så godt som tysk, hvilket man ikke kunne sige om den tidligere **stadsbygmester Friedrichs**, som havde vanskeligt ved at udtrykke sig på dansk, men gjorde sig megen umage, når han tog ordet.

Fortsættes side 21

Fortsat fra side 20

Der var yderligere to tyske medlemmer, den venlige og joviale **farvehandler Fr. Witt**. Han var formand for den lokale håndværkerforening og blev i 1924 valgt til næstformand for en amtsudstilling i Sønderborg. Som tak og anerkendelse af hans indsats modtog han – som den første tysksindede i Sønderjylland i det hele taget – Ridderkorset og holdt af at bære det. Endelig var der den bredtfaavnende **kulgrosserer Otto Petersen**, vellidt af alle, en mand som satte sit præg på et muntert lag og hurtigt fandt sig behageligt tilrette under dansk styre. Da nazismen brød ind over landsdelen kom han imidlertid under et voldsomt pres og måtte – om end det tilsyneladende var ham imod – følge de dengang givne paroler. Ved hans alt for tidlige død viste borgerskabet – uanset nationalitet – ham den sidste ære og beklagede det tab, byen havde lidt.

Ser vi på de øvrige medlemmer i det første byråd efter 1920, var der to socialdemokrater, der under revolutionen havde været med i arbejder- og soldatterrådet, **murer Richard Hempel** og **elektriker Oscar Preuss**. De gjorde sig mærkbart gældende i byrådsarbejdet gennem en lang årrække.

Vi var tre byrådsreferenter, en journalist fra "Hejmdal", undertegnede og **redaktør Emil Kühler** fra "Sonderburger Zeitung" og vi kom godt ud af det med hinanden selvom Kühler var betydeligt ældre end de to danske referenter og var i besiddelse af større indsigt i den lokale kommunale politik. Han kunne virke lidt reserveret. Det skyldtes mere den omstændighed, at han i det hele taget havde vanskeligt ved at komme i lag med mennesker. Rank, næsten bagoverbøjet kunne man tidligt om morgenen se ham på vej til redaktionen i Æblegade i nærheden af det hus, hvor "Dybbøl-Posten" havde sine lokaler. En let, ungdommelig rødme farvede hans runde kinder og mens han gik, vuggede han hovedet fra den ene til den anden side, hvilket fremkaldte indtrykket af, at han var besjælet af megen selvtilfredshed. Kühler var en overmåde flittig journalist. Når han havde været til byrådsmøde om aftenen, tog han straks hen til bladet og satte sit referat, der var meget grundigt og samvittighedsfuldt udarbejdet. Han *skrev simpelthen referatet på sættemaskinen* og sparede derved sit blad for en ikke uvæsentlig udgift. "Sonderburger Zeitung" havde indtil krigens afslutning været dominerende, stærkt favoriseret af myndighederne, men genforeningen hidførte en ændring med tab af abonnenter og mistet position.

Gengivet med tilladelse fra Kai Flemming Larsen.

Fortsættes i næste nr.

Slægtsforskere og Lokalinteresserede

Kan finde mange gode oplysninger hos os

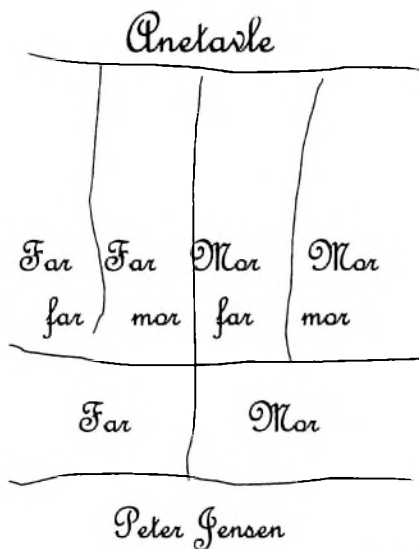
Vi har:

Kirkebøger, mikrokort og billeder m.m.

til rådighed på arkiverne til dig eller du har familie eller venner som måske havde brug for nogle oplysninger .

Alle er velkommen og vi står til rådighed efter bedste evne med at finde oplysninger eller de ting hvor oplysningerne findes i.

Venligst arkiverne

Til dem der er på nettet

Gratis Net klub:

Tilmeld dig klubben med din e-mail adresse og medlems nr. Indmeldelsen er gratis og du vil nu modtage nyt fra vores hjemmeside og andet nyt om arrangementer som vil blive afviklet i årets løb.

Du modtager en mail når der er nyt fra arkivet og når et arrangement står for afvikling.

Tillige får du oplysninger om priser og mødetid.

Du er på denne måde altid velorienteret om aktiviteterne og velkommen til arrangementerne.

Tilmeldings mail er: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk ell. tpb18@stofanet.dk

Husk at se vores hjemmeside : www.sdbglokalarkiv.dk

Arrangementer Efteråret 2005

Tilmelding til alle arrangementer
Annoncering i ugeavis i god tid før arrangementerne
Medarbejdermøder undtagen

Besøg i Nydam mose

Lørdag den 10.sept. 2005 kl. 14.30

Formand for Nydam-selskabet ingeniør Vincent Jessen, Hørup Hav fortæller om mosen gennem tiderne, gravning af kanal og om sjældne fund o.s.v.

Entre til mosen: kr. 20

Kl. ca 15.30 er der kaffe m/kage på Sandbjerg slot (i spisesalen)
pris kr. 42.50

bindende tilmelding til kaffebord nødvendigt.
og senest 4.sept.2005

Tilmelding på tlf.: 743.2710 ell. 7442.9366 og på
e-mail: ulkeboel.arkiv@mail.tele.dk

Alle er velkommen

Fællesmøde

27.sep.2005 kl.19.00 Ulkebøl Arkiv

Medarbejdermøde afholdes i arkivet Asylvej 1.
Tirsdag den 25 okt. 2005 kl.19.00

Åbent Hus Arrangement.

Lørdag den 12. nov. 2005 kl. 14.30

inviteres foreningens medlemmer til åbent hus
på Lokalhistorisk Arkiv Asylvej 1,

Vi glæder os til at vise det nye arkiv for vore medlemmer.
Der er gratis kaffe og kage.

Et farvel til Kirkgade 8
(det var godt nok, men bare for lille)

